

1924–2015 || הנערה מפולין שהצילה את חייו של אל"מ גרינברג

ונדה בוליק, נערה פולנייה בת 17, אספה ב-1943 ילד יהודי בן שלוש, שהוריו הבריחו מהגטו, גידלה אותו כאם, והצילה את חייו. בחודש שעבר ליווה אל"מ במיל"מ מתי גרינברג את חסידת אומות העולם ונדה בוליק בדרכה האחרונה.

עופר אדרת 08:30 07.05.2015

ב-1941, כשהיתה בדרכה ברכבת לשיעורי אנגלית וריקוד, ונדה בוליק, נערה פולנייה בת 17, הבחינה בילד חמוד בן שלוש, שנראה שהלך לאיבוד. "הוא נסע הלון-חזור כבר שלוש פעמים", אמר לה אחד מעובדי הרכבת שנסעה בין העיירה ויסולה, הפרבר של ורשה בו גרה, לבירת פולין, שם למדה. הילד הבלונדיני המתולתל חיך אליה. בידו החזיק חבילה עליה הונח פתק עם שמו, **טולק ויינשטיין**, בצירוף בקשה לדאוג לשלומו. בתוך החבילה היו בגדים.

בוליק לקחה את הילד לבית הוריה. "הוא היה כל כך יפה. מה עוד הייתי יכול לעשות?" אמרה לימים. להוריה הודיעה: "הוא יהיה הילד הקטן שלי". כשהתברר שהילד נימול, ההורים נבהלו תחילה, בהכירם את גורלם של פולנים שהסתירו יהודים ונתפסו בידי הגרמנים. בסוף התרצו, והסכימו לאמץ אותו, חרף העובדה שהיו להם חמישה ילדים. "הוא ישן בחדר שלי. רחצתי אותו. ניגבתי אותו ותפרתי לו בגדים", סיפרה בוליק.

הוא קרא לה אמא. היא התייחסה אליו כבנה. שוטר שהיה חבר של המשפחה נהג להזהיר אותם מפשיטות ומחיפושים של הגרמנים. כך שרד הילד היהודי את השואה בחיק המשפחה הפולנית. "אני הייתי לאחד מילדי המשפחה. גדלתי שם כילד פולני לכל דבר, והלכתי לכיתה א", סיפר השבוע טולק, בן 75, שגדל והיה לאל"מ (במיל"מ) **מתי גרינברג**.

בשעות הפנאי נהג לשחק במאפייה שבבעלות משפחת בוליק. "היינו קופצים על שקי הקמח. פעם נפלתי לתוכם, ויצאתי כולי לבן", נזכר. "אני זוכר גם תפוחי אדמה עם חמאה ושמיר. וחלב חמוץ - הטעם של הילדות שלי", אמר.

"הוא נהג להתקרב ולהגיש את ראשו לליטוף והשתוקק לאהבה", סיפר לימים אחיה של בוליק. "אי אפשר היה לנטוש את הילד. אם צריכים להרוג אותנו, שיהרגו", הוסיף, בהתייחסו לסכנה שלקחה המשפחה על עצמה.

Matti Greenberg;

Photo by www.sprawiedliwi.org.pl

ב-1946, אחרי שהמלחמה הסתיימה, עצרה יום אחד מכונית בפתח בית משפחת בוליק. מתוכה יצא קצין בצבא הפולני, לבוש מדים. היה זה הרב ישעיהו דרוקר, שנסע ברחבי פולין ופדה ילדים יהודים ממשפחות נוצריות, מבתי יתומים וממנזרים, והעלה אותם לארץ במסגרת "עליית הנוער".

הפרידה היתה קשה. הילד טולק לא רצה לעזוב את המשפחה שגידלה אותו והצילה את חייו. בתום מאמצי שכנוע, הבינה משפחת בוליק כי צפוי לו עתיד טוב יותר מחוץ לפולין. "הו אלהים, כל כך הרבה דמעות ירדו שם. אמא שלי

בכתה. אבא שלי בכה. אני זעקתי מכאב", אמרה ונדה בוליק. "אני כמוכן לא רציתי ללכת, וצרחתי. אבל בסוף שיכנעו אותי. לנסוע באוטו, בפעם הראשונה בחיים זה היה משהו מיוחד עבורי", נזכר גרינברג.

"משפחת בוליק היתה הראשונה שלא ביקשה כל תשלום עבור הילד. למעשה, הם סירבו לקבל תשלום. התנאי היחיד שלהם למסירתו היה שלא ימסרו אותו לבית יתומים", סיפר הרב דרוקר לימים. דרוקר שידך בין הילד היתום טולק לבני הזוג גרינברג, יהודים שאיבדו את בנם בגטו ורשה, ושרדו את השואה בזהות בדויה כנוצרים. הם אמרו לטולק כי הם הוריו, ולקחו אותו עמם. תחילה שהה בצרפת, בחברת הילדים של לנה קיכלר, אשת החינוך שאספה יותר ממאה ילדים ניצולי שואה ושיקמה אותם בטרם עלו לישראל. "שם קיבלתי את החינוך הציוני שלי ולמדתי עברית", נזכר. שם גם בחר את שמו החדש: מתי.

ב-1947 עלה עם הוריו המאמצים לארץ ישראל במסגרת עלייה ד', יחד עם אלפי מעפילים נוספים שצויידו במסמכים מזוייפים. על הוריו הביולוגיים לא ידע דבר. "גדלתי עם מטען של נטישות ופרידות, אבל הכל היה מאוד מאוד מודחק ולא דיברנו על זה אף פעם", אמר. כשהיה בן 12 זכה במקום הראשון בתחרות כתיבת שירים בנושא "יום האם" שערך "הארץ שלנו". שירו נקרא "שיר היתום".

גרינברג, שהיה לאיש קבע, בין היתר במחלקת ההיסטוריה של צה"ל, הקים בארץ משפחה. הקשר עם ונדה בוליק, הנערה שהצילה אותו, נותק ל-50 שנה. רק ב-1995 נפגשו שוב. היה זה לאחר שידור הסרט התיעודי "רשימת ונדה", שהוקרן במקביל בערוץ 1 ובטלוויזיה הפולנית, וסיפר את סיפורם של ילדים יהודים כמוהו, אשר ניצלו בזכות פולנים.

אחרי הסרט קיבל גרינברג מכתב ששינה את חייו. אשה פולנייה בשם אנטונינה לירו זיהתה אותו בטלוויזיה, וכתבה לו. "אני כבר זקנה, אבל אני בכל זאת מקווה שתהיה לי הזדמנות לראות אותך, כי יש כל כך הרבה לספר. היה לי אלבום יפה עם צילומים של המשפחה שלך, אבל למרבה הצער הוא נשרף בעת המרד בוורשה", כתבה.

כמה ימים לאחר מכן כבר היה בוורשה, שם פגש את לירו ובהמשך גם את ונדה בוליק, שסיפרה לו כי ניסתה לאתר אותו במשך כל השנים, אך לא ידעה מה שמו החדש. הקשר המחודש עם שתי הנשים הפולניות, שהצילו את חייו, נשמר מאז, ושפך אור נוסף על הפרק החסר בביוגרפיה שלו.

Wanda Bulik and Matti Greenberg

Photo by www.sprawiedliwi.org.pl

התברר כי הוא נולד ב-1939 כבן יחיד לצילה ומייצ'סלב (מייטק) ויינשטיין, זוג יהודים שגרו ברחוב חלודנה 15/16 בוורשה. אחרי פרוץ המלחמה הם נשלחו לגטו, שם גרו ברחוב ואליצ'וב. בטרם נרצחו, ככל הנראה במרד גטו ורשה, הצליחו הוריו להבריח אותו מחוץ לגטו. כך התגלגל בסוף לידיה של לירו, חברת המשפחה, שבעלה הראשון, עו"ד יעקב (יולק) קמיניצקי, היה יהודי.

משלא עלה בידיה למצוא לו מחסה הולם, לקחה אותו לירו לתחנת הרכבת המרכזית של ורשה, ועזבה אותו שם. "חשבתי שאם אשים אותך ברכבת, אולי מישהו יגלה רחמים וייקח אותך. לא יכולתי להשאיר אותך איתי. לא היה לך ולי סיכוי לשרוד", הסבירה לימים. מהרכבת אספה אותו לחיקה ונדה בוליק. "כאן התחברו שני סיפורי ההצלה האלה", אמר.

מאז הפגישה המאוחרת עם שתי הנשים שהצילו אותו, גרינברג שמר עמן על קשר. לפני כמה חודשים, כשנכדו נולד, שלח גרינברג לבוליק תמונות שלו, וכתב לה: "זה הנין שלך". בחודש שעבר שוב יצא גרינברג לפולין, הפעם כדי

להשתתף בהלווייה של בוליק. מבתה, אווה, קיבל מזכרת: תמונה שלו כפעוט עם הקדשה, אותה שלח לונדה אחרי הפרידה ממנה. "היא שמרה אותה 70 שנה", אמר בהתרגשות.

סיפור הצלתו בידי ונדה בוליק מוצג בתערוכה וירטואלית של המוזיאון לתולדות יהדות פולין בוורשה, אשר מספרת את סיפורם של גיבורים פולנים, שסיכנו את נפשם כדי להציל ילדים יהודים. "יד ושם" מכיר ב6,500 חסידי אומות פולנים. בפולין יש מי שטוען, כי מספרם האמיתי היה גדול פי כמה.

"אני מודע לקייילה ולידוֹבְנֶה", אמר גרינברג בהתייחסו לשתי הערים בהם פולנים ביצעו טבח בשכניהם היהודים. "אבל הזיכרון המרכזי שלי הוא ממשפחת בוליק. לאחרים היה ניסיון אחר. אין מה לעשות. היו כאלה והיו כאלה", סיכם.

ונדה בוליק, שהוכרה כחסידת אומות עולם, הותירה אחריה בת. בן נוסף שלה מת בטרם עת. המאפייה המשפחתית, שנושאת את השם "בוליק", פועלת היום על ידי בני משפחה שהיגרו לקנדה.

גרינברג מנסה כעת למצוא פרטים על הוריו הביולוגיים, צילה ומייצ'סלב ויינשטיין, אותם אינו זוכר. אפילו תמונה שלהם לא זכה לראות. "אנטונינה לירו אמרה שאני קופי של אבא שלי", אמר.

אם יש לכם מידע על הוריו של גרינברג: Mieczyslaw (Mietek) + Cyla Wajnsztajn שבעברו מרחוב Chlodna בוורשה לרחוב Walicuw בגטו, או על משפחתו של עורך הדין יעקב (יולש/יוליוס) קמיניצקי, בעלה הראשון של נינה, שהיגר לאנגליה, וייתכן כי היה קרוב משפחה של משפחת ויינשטיין, או על צאצאיה של אנה נקסון מחיפה, אשר ב1957 מסרה ב"יד ושם" דף עד על אביו של גרינברג, מייטק וויינשטיין, אנא כיתבו ל - ofer.aderet@haaretz.co.il

למידע נוסף, גידי פורז – Gidi.Poraz@KavHaDorot.com